

כבר בחצי ימיו

ספרון זעיר, קובץ ראשון למשורר, ובו נימה אחת עוברת כחוט-השני, ברורה ועקיבה: "כבר בחצי ימיו. ולא / דגר. ולא ילד דבר. / ודין לו אין. ולא / חשבון. ומאומה לא ניכר." (ע' 9)

בלשון בוטה, היישר ובלי חמקמקות, מתגלה פה הפרובלימטיקה המוכרת, העצובה של בן השלושים כאן ועכשיו. הוא מחויב להמ" שיך במלחמת אבותיו, להילחם על ערכים, ליצור, להיאבק, לבנות, להוכיח! להוכיח שכל שהושקע בו היה כדאי, לדווח על מעשיו, להתודות, להצדיק את עצמו, להחזיק את הדגלים ולשאתם ברמה. לכך גידלוהו. והנה בא השבר, המיתח הפסיכולוגי הטי" פוסי: "ולא בער. ולא נשרף. ודין לו אין. ולא דין. והוא חייב."

האכזבה שהוא מנחיל להוריו מציקה לו. הוא אינו מתנצל, אינו מתעלם, אינו מתעסק בעולמות אחרים. הוא מתות, הוא ירש את האכזבה וסובל ממנה. והתוצאה—בריחה, בריחה לשינה, אל תרדמה פסיכולוגית: "לישון. לישון. באור היום. במחק... וצהריים. דווקא צהריים... וכה פשוט הוא זה. כהזיה. מובן עד תום. כמו אי-אפשר אחרת" (ע' 14). ובשיר אחר: "לישון. לישון. / לברוח משאון המון / אדם. דומם / לשכב על המיטה. / לאטה / תבוא השלנה: רחבה, / חסרת כל מחסבה / אישית, אנושית / כל-כך, ועייפה." (ע' 30)

בשיר האחד, טורח המשורר לציין שהוא רוצה לישון "דווקא בצהריים", ובשיר השני דווקא ביום-ראשון. כלומר: לא נומן הרגיל אלא בשעה שהיה חייב לעשות, ליצור, להיאבק, לראות את הדברים באור הבהיר, "להישרף" בשמש-הצהריים, להתחיל במע" שים גדולים ורבים ביום-הראשון. המצוקה של דור שאיכזב באה לביטויה המתוח בשירים הקצרים והמעטים הללו.

המסעירה בשעה זו את החברה הישראלית. עשרים-ושבעה השירים המקובצים בחוברת זו שלפנינו, אף שאין רמתם אחידה כל-עיקר ואחדים מהם אינם תורמים דבר לרושם הכולל, יש ויש בהם ערכים סגוליים משלהם. תכופות למדי הם מפתיעים בחיתוכם, בציי- רופי דימוי וניב, במיזוגן של השפעות (רטוש ה"מאחר", עמיחי, גם ז'ק פרוור?), במקור ריות רעיונית, בראיית-דברים רעננה, "חד- פעמית". כמעט תמיד הם משכנעים בישרותם הפנימית, גם כשהם מרמזים בבירור על מניעים כאובים, מורכבים, נפתלים. ואין בהם גם שורה אחת העשויה לרמוז שאולי אין הכותב אזרח מלא בלשון העברית, מעורה ביצירת-ההווה העברית.

השיר הפותח את הקובץ, "מבט לעבר ירוש" לים", עורר הדים עם פירסומו הראשון במוסף לספרות של "הארץ" בתחילת השנה שעברה. לא למותר הוא להביאו כאן בשלמותו:

אולי נאסוף / את כל האבנים הגדולות / שבהרי ירושלים. / אולי נבנה / כותל אחר / מסגד אחר / וכנסיה אחרת. / אולי //

נשכח טעויות העבר. / אולי / סוף סוף נבנה / עיר אחרת / לא בהרי ירושלים // נקרא לה ירושלים.

עד כאן באשר לרצון, לאידיאלי. באשר ליש המצוי שומר לנו עריידי כמה רמזים עמוסי- משמעויות, רבי-סטריים. כמו, למשל, בשיר "פעם אדבר" (ע' 25):

פעם אני / אדבר / ואת מחיר דברי / אוכל לשלם. // עוד תראו / אם יישבר לי / אומר את הפל / את כל שהיה / טמון בשברי. // אני אומר— / יש לי מה לומר. / ודי.

והדברים רמוזים יותר, ובתוך כך גם מפור- שים הרבה יותר, בכמה משורותיו של שיר כ"ברקע הנוף האילם", החותם את החוברת הזאת כולה (ע' 46):

...ברקע הנוף הזה / אני רוצה לומר / כמה דברים / ואשרי המאמין. // ברקע הנוף האילם / אני רוצה לומר / כמה דברים / וכל המוסיף גורע.

* עזי שביט: כבר בחצי ימיו (שירים); הקיבוץ המאוחד, 1972; 33 עמ'.

מבחר שירים

שירה טובה ומקורית מעמידה את הדברים בסדר חדש, מזווית-ראייה אחרת, בהרכב בלתי-שיגרתי. ולפעמים קמים אלה המת-קנאים בה וממציאים אי-סדר חדש, חוסר זווית ושליטת-מבנה, ומעמידים פנים כאילו אמרו דברים חדשים עד חדשניים. תופעה זו של ה"מקוריים" המלאכותיים (טול חצי דימוי, הרכב עליו חצי דימוי מעולם-דימויים אחר והרי לך דימוי מקורי וחדשני) נפוצה כיום כמאז ומתמיד.

הדבר מכאיב וצורם יותר כשהוא נעשה, במדע או לא במדע, על-ידי משורר צעיר שמבחר שריו מעיד עליו כי יש בפיו מה לומר, גם הכלים מצויים בידו. מצער אפוא שהוא בוחר לא להתמודד עם בשורתו ועם כליו אלא הוא בוחר לו שיטה מלאכותית לעיצוב שירים שאינם קוהרנטיים.

היה זה, כמדומה, דוסטויבסקי שאמר: "אם אנשים סביבך אינם מקשיבים או שומעים לך או אותך—פול אפיים ארצה ובקש סלי-חתם... שהרי האמת היא כי באשמתיך קרה הדבר" [תרגום חפשי שלי—ג.ג.]. כלומר: שירה נכתבת לשם כל מה שהיא נכתבת לשמו, אולם שירה מתפרסמת בספר, ולו גם בהוצאת המחבר, כדי שיקראו ויבינוה, כדי שתהיה קומוניקטיבית. ואם אין היא קומוני-קטיבית—פול אפיים, וגומר...

יש במבחר השירים של הדס עפרת דימויים יפים, כושר לירי, ציורים שובי-לב, אף אבחנות מקוריות. אלו הן פרודות השיר. הדברים באים בשרשרת אסוציאציות שקשה לעמוד על טיבן, רמזות פרטיות, זכרונות אישיים שאין לי כל ענין בהן. ועל כן חייב היה המשורר לקרוא את שיריו, ולו לפני הפרסום, בעיני שלי, ולהשלים לי את המילון הפרטי שלו (לדוגמה, השיר בעמ' 31—30).

כך מתגלגלים גם דיבורים שנראים סתמיים כמו השיר בע' 19, בשלמותו:
לו בניתי ירושלים / על ירח / היתה
השמש מקרינה אורה ממנו. / לו בניתי

ייסורי מצפון והטרדה-עצמית בלתי-פוסקת. אולם גם ההסברים מצויים בשירים אלה. אמנם, אין הם באים על דרך ההתנצלות כי אם דווקא על דרך של פריקת-חוויות, אך אי-אפשר שלא לקשר בין הדברים.

מצבו הנפשי של הדור—ויורשה לי להציג במקרה זה את המשורר כמציג ומיצג רגשית של דור—מורכב כמה וכמה אלמנטים. האחד—פגישתו החדה, הצורבת, עם המוות: "עודנו יושב בעמדת העפר, שרוף וחרוף / עד תום, כגוש בזלת שחור / ובידיו להבזור. / כולו צורף באש. יותר / כבר לא ניכר אם סורי הוא או יהודי / או מפוכח אחר. / רק פסל מצחין ושחור. / ובידיו להבזור." (ע' 21)

היסוד השני—אכזבתו האישית מערך שנטעו בו הוריו והכיוב—הוא ערך המשפחה, האחנה האנושית, אולי אפילו "האכפתיות": "רק תהה: מה מזורים / דרכי האלוהים, / כמה בודד יכול להיות / אדם / בין עשרה אחים".

(ע' 26)

ואז, כמובן, באופן טבעי מגיעה המסקנה: הפחד שבעקבותיו ציניות ולעג, ושסופו שיתוק כללי—כלומר, שינה: "בזוויות הפה, המתעקמות ברטט, / הפחד מטפס, ערום וחלקלק... / וכבר הוא מצחק מאופל האישון. / וכבר הוא מסיט בלעג קור אשו. / וכבר הגו רוטט כמו פוחלץ. / עד קפאון, עד שתק. עד אין עובר ושב / לצעוק אליו, לזעוק, ללחוש אליו מלה. / הכל בכדי. הכל לריק, לשוא".

(ע' 27)

דווקא בשיר שהוא סוניטה בוחר עזי שביט לסכם, למעשה, את שבירת כל הערכים, את השיתוק שאחו בו—שיתוק הרגש, המחשבה, הבריחה לאינאונות, האמונה בלא-כלום: "כמה חבל שאין לך על מה להתודות". (ע' 33)

השירים כתובים בלשון מישירה. סגנונו של עזי שביט עדיין אינו מהוקצע כרצוי אך הוא בוחר במלות יום-יום ובאמצעים הברורים, היעילים והפחות מצטעעים לביטוי התיוה הבטה שלו.

* הדס עפרת: מבחר שירים; הוצאת "בוש", תל-אביב, 1972 (?); עמ' 50.